

6. Борисов Г.В. Инвестирование в человеческий капитал в условиях трансформирующейся экономики России / Борисов Г.В. // Вестник С.-Петербур. ун-та. – СПб., 1998. – Сер. 5, экономика. – С. 32-43.

Perevozova Iryna Volodymyrivna
Doctor of Economics, Associate Professor
Head of the Department of Marketing and Controlling
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine
Lisova Oksana Vasylivna
graduate student
Department of Marketing and Controlling
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine
Perevozova Dariya Dmytrivna
student
Department of Marketing and Controlling
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine

ASPECTS OF THE OPERATION OF THE GAS TRANSPORT ENTERPRISE IN THE FRAMEWORK OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Перевозова Ірина Володимирівна
доктор економічних наук, доцент
завідувач кафедри маркетингу і контролінгу
Івано-Франківський національно технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна
Лісова Оксана Василівна
аспірантка
кафедра маркетингу і контролінгу
Івано-Франківський національно технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна
Перевозова Дарія Дмитрівна
студентка
кафедра маркетингу і контролінгу
Івано-Франківський національно технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЗОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Annotation. The article focuses on the main aspects of the functioning of the gastransport company within the framework of the triune concept of sustainable growth. The requirement of a process of balanced change of each of the components of the concept — economic, environmental and social, in accordance with the functional strategy of effective

development of each gas transport company — is proved. The authors state that the main indicator, which is currently associated with the notions of effective operation of the gas transport company, self-financing, the formation of own working capital in size, allowing to ensure the volume of sales at a significant level (and in the conditions of future market liberalization — at a level not lower than the competitors), — profit, will no longer be the ultimate goal of economic activity in general (only its economic component), and, respectively, the ideology of enterprise management, and will become a means of achieving the system of environmental and social goals. The application of economic expertise as an effective means of substantiation of the decision to implement a separate measure of environmental modernization of fixed assets at the gastransportation company is proposed.

Key words: gastransport company, environmental measure, economic expertise, concept of sustainable growth, modernization of fixed assets, enterprise management.

Анотація. В статті акцентовано увагу на основних аспектах функціонування газотранспортного підприємства в рамках триєдиної концепції сталого росту. Доведена вимога перебігу процесу збалансованих змін кожної з складових концепції — економічної, екологічної та соціальної, у відповідності з функціональною стратегією ефективного розвитку кожного газотранспортного підприємства. Авторами зазначено, що при такому підході основний показник, який на даний час асоціюється з поняттями ефективною діяльністю газотранспортного підприємства, самофінансування, формування власних обігових коштів у розмірах, що дозволяють забезпечувати обсяги реалізації на значному рівні (а в умовах майбутньої лібералізації ринку — на рівні не нижче конкурентів), — прибуток, вже не становитиме кінцеву мету здійснення господарської діяльності в цілому (лише її економічної складової), а відповідно ідеології управління підприємством, а стане засобом досягнення системи цілей екологічної та соціальної спрямованості. Запропоновано застосування економічної експертизи як ефективного засобу обґрунтування рішення про реалізацію окремого заходу екологічної модернізації основних засобів на газотранспортному підприємстві.

Ключові слова: газотранспортне підприємство, екологічний захід, економічна експертиза, концепція сталого розвитку, модернізація основних засобів, управління підприємством.

Пріоритетні напрями якої стратегії виходу з кризи економіки країни залежать від стабілізації та подальшого розвитку всіх галузей економіки, що може бути забезпечене лише стійким економічним розвитком окремих суб'єктів господарювання. Саме утримання та збалансований ріст економічної стійкості підприємств, як сукупності окремих елементів механізму економіки країни [1], визначено в якості стабілізуючих чинників економіки України, окрім пріоритетних принципів — зростання споживання й економічної ефективності. Але слабке узгодження економічної, соціальної та екологічної складових на рівноправній основі, асиметрія акцентування уваги лише на економічну складову при нерівномірності її розвитку, призводять до розшарування населення за доходами, зростанню соціальних проблем деградації довкілля тощо.

Повільне зростання економіки України напряму залежить від її надмірної залежності від ціни на енергоресурси. Саме паливні та енергетичні ресурси складають життєво важливу основу існування економіки України та визначають перспективність проведення в життя економічної, технічної, соціальної та екологічної політики країни.

Оскільки пошуки альтернативних джерел енергії на даному етапі розвитку людства ще не досягли бажаних результатів: нафта і газ залишаються основним енергетичним знаряддям [2]. Натомість, за понад 25 років незалежності України споживання газу скоротилося приблизно втричі, передусім за рахунок структурних змін в економіці держави. Попит на газ з боку населення скорочується значно повільнішими темпами, і тепер більше половини спожитого газу в країні використовується саме для забезпечення потреб населення [3].

Функціонування газотранспортного підприємства в рамках триєдиної концепції сталого росту вимагає врівноваженого перебігу процесу збалансованих змін кожної з складових концепції — економічної, екологічної та соціальної, а відповідно і функціональна стратегія ефективного розвитку кожного газотранспортного підприємства має містити ці три зазначені напрямки. При такому підході основний показник, який на даний час асоціюється з поняттями ефективною діяльністю газотранспортного підприємства, самофінансування, формування власних обігових коштів у розмірах, що дозволяють забезпечувати обсяги реалізації на значному рівні (а в умовах майбутньої лібералізації ринку — на рівні не нижче конкурентів), — прибуток, не становитиме кінцевої мети здійснення господарської діяльності в цілому (лише її економічної складової), а відповідно ідеології управління підприємством, а стане засобом досягнення системи цілей екологічної та соціальної спрямованості [2].

Надійність і технологічні характеристики елементів функціонування газотранспортних підприємств (середній час міжремонтного напрацювання, середній час аварійних і планових ремонтів, час очікування ремонтів, продуктивність елементів) багато в чому залежать від якості устаткування й рівня експлуатації систем. Значення цих параметрів обмежуються досягнутим рівнем науково-технічного прогресу й економічною доцільністю додаткових витрат на вдосконалювання техніки й технології виробництва [4]. Натомість, модернізація технологічного складу виробничого процесу газотранспортних підприємств пов'язана також з необхідністю скорочення витрат різних ресурсів і заміщенням їх на більш заощадливіші, що знаходить своє відображення в зростанні економічної ефективності діяльності підприємств та відповідає потребам розвитку екологічної модернізації. А отже, важливим завданням діяльності газотранспортних підприємств постає посилення врахування у своїй діяльності не тільки економічних пріоритетів, але й оцінювання результатів впливу самої діяльності на навколишнє середовище.

Зацікавленість екологічною тематикою на рівні країни свідчить про потребу вирішення цієї проблеми у тісній взаємодії з комплексною модернізацією промислових об'єктів. Не виключення в цьому аспекті, є підприємства газотранспортного комплексу (ГТК) країни. Магістральні газопроводи (МГ) містять в собі високу потенційну небезпеку розвитку великомасштабних аварій, що пояснюється діаметром труб і робочого тиску в них, зростанням щільності трубопровідних систем в густонаселених областях, зносом основних засобів. Аварії на МГ змушують власників газопроводів нести збитки в зв'язку з втратою газу, матеріальними витратами на ліквідацію наслідків аварії, забрудненням навколишнього середовища, людськими жертвами. Окрім того, ГТП стикається з ризиком виникнення аварій не тільки на МГ, але і на компресорних станціях (КС), які забезпечують підтримку необхідного робочого тиску в газопроводах. У зв'язку з цим аналіз, оцінка і вибір ефективних методів управління еколого-економічними ризиками (ЕЕР) є важливим напрямком діяльності підприємства не тільки по зниженню витрат, але і з метою запобігання аварій в майбутньому.

Втім, система інструментів еколого-орієнтованого управління підприємствами ГТК України трансформується по мірі мінливості економічних умов, розвитку законодавства та в цілому культури ведення бізнесу [5, с. 224].

Слід наголосити, що основні потужності газотранспортної системи (ГТС) України спроектовані, побудовані та введені в дію у 60-80-х роках минулого століття і про необхідність їх модернізації стали замислюватися вже в 2000-х роках, коли відзначили вперше високий знос ГТС та необхідність інвестицій в її модернізацію [6, с. 8]. Довжина магістральних газопроводів української ГТС та їх відгалужень складає 38,55 тис. км, у тому числі магістральних газопроводів — 22,16 тис. км і газопроводів-відгалужень — 16,39 тис.км. ГТС налічує 1 458 газорозподільних станцій. Парк газоперекачувальних агрегатів компанії налічує 702 одиниці загальною потужністю 5 448 МВт. Вони розміщені на 72 компресорних станціях, у складі яких знаходиться 110 компресорних цехів. За офіційними даними НАК «Нафтогаз Україна» в ПАТ «Укртрансгаз» впроваджено інтегровану систему управління якістю та екологічного керування відповідно до вимог ISO 9001, OHSAS 18000 та ISO 14001 Ремонтно-технічне обслуговування магістральних газопроводів, технічний нагляд за будівництвом нових та капітальний ремонт діючих газопроводів виконують 6 управлінь магістральних газопроводів (УМГ), включаючи 41 лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів (ЛВУ МГ) та 9 виробничих управлінь підземного зберігання газу (ВУ ПЗГ) [7].

Газотранспортна система Прикарпаття є однією з найстаріших в Україні, більшість труб прокладалися 50-60 років тому. Довжина магістральних газопроводів разом з газопроводами відводами, що входять до сфери діяльності УМГ «Прикарпаттрансгаз» становить 5,1 тис. км. Кількість газорозподільних станцій — 196 шт., компресорних станцій (цехів) — 18 шт., загальною потужністю — 1121,9 МВт, газоперекачувальних агрегатів — 127 шт., підземних сховищ газу — 1 шт. [8].

Основним економічним параметром екологічної зацікавленості газотранспортних підприємств є зменшення збитків від можливих аварій на газопроводі завдяки:

- попередженню аварій шляхом виявлення аварійно небезпечних ділянок методом внутрішньотрубною діагностики;
- зменшенню викидів природного газу в атмосферу при можливих аваріях завдяки встановленню дистанційно керованих кранів, внаслідок чого час спрацювання на перекриття аварійної ділянки в порівнянні з перекриттям вручну зменшується з 1-ї години до 5-ти хвилин.

Однак, прийняття рішення про реалізацію окремого заходу екологічної модернізації основних засобів ГТП, з приведенням експлуатаційних показників до рівня сучасних вимог, в тому числі і екологічних, здійснюється з певним рівнем невизначеності, оскільки дії породжують варіативний ряд можливих наслідків, і в такому разі, вважаємо, що ефективним обґрунтуванням рішення щодо такого проведення стає економічна експертиза.

Література:

1. Перезозова І.В. Напрямки дослідження функціонування підприємства в рамках концепції стійкого росту / Ірина Володимирівна Перезозова // Еколого-соціальні орієнтири бухгалтерського обліку, контролю, економічного аналізу: цивілізаційні виклики: тези виступів Х Ювілейної міжнародної наукової конференції/ М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житомирський державний технологічний університет. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – 200 с. – С.103-104.

2. Перезовова І.В. Економічна експертиза як інструментарій підвищення довіри до інформації щодо діяльності підприємств НГКУ / Ірина Володимирівна Перезовова // Проблеми соціально-економічного розвитку підприємництва : матеріали Міжнарод. науч.-практ. Інтернет-конф., 14–15 нояб. 2013 г. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – 235 с.
3. Історія ринку газу: від експорту до імпорту. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/D63B63DE51AAFA9AC2257F1C0028D27B?OpenDocument&Expand=1&>.
4. Гораль Л.Т. Проблеми і перспективи інноваційного розвитку газотранспортної системи України/ Ліліана Тарасівна Гораль// Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. - № 2(28), 2011. - С.56-62.
5. Перезовова І.В. Теоретико-методологічні основи економічної експертизи як форми фінансового контролю: монографія / І.В. Перезовова. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2013. – 304 с.
6. Грудз В.Я. Технічна діагностика трубопровідних систем / Грудз В.Я., Грудз Я.В., Костів В.В., Михалків В.Б., Тараєвський О.С., Тимків Д.Ф. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2012. – 512 с.
7. Магістральні газопроводи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/5458154880D316B8C2257F1C0056293E?OpenDocument&Expand=1.2&>.
8. Транспортування магістральними газопроводами. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://utg.ua/utg/gts/trunk-pipelines.html>.

Plekan Uliana

Postgraduate student of the department of Economy and Finance

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

Supervisor – Doctor of Sciences (Economics), Professor Olena Panukhnyk

A SOCIAL ISSUES RANKING IN CREATING THE PROGRAM OF SOCIALLY RESPONSIBLE ACTIVITIES OF THE INSTRUMENT-MAKING ENTERPRISES

Плекан Уляна Михайлівна

Аспірант кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник – д.е.н., професор Панухник О.В.

РЕЙТИНГУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПИТАНЬ ПРИ СТВОРЕННІ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПРИЛАДОБУДУВАННЯ

The importance of formation programs of social activities for the effective management of socially responsible activity of the instrument-making enterprises are determined. On the basis of the surveys conducted among the executives of instrument-